

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС;
ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**

УДК 351.741:35.088

АРТЕМЕНКО І.А.

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА**

В статті проаналізовано наукові праці щодо розуміння адміністративно-процесуального статусу органів публічної адміністрації. Виокремлено структуру адміністративно-процесуального статусу органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права. Сформульовано авторське визначення адміністративно-процесуального статусу органу публічної адміністрації.

Ключові слова: публічна адміністрація, органи публічної адміністрації, адміністративно-процесуальне право, адміністративно-процесуальний статус, суб'єкт.

В статье проанализированы научные труды о понимании административно-процесуального статуса органов публичной администрации. Выделена структура административно-процесуального статуса органов публичной администрации как субъектов административно-процесуального права. Сформулировано авторское определение административно-процесуального статуса органа публичной администрации.

Ключевые слова: публичная администрация, органы публичной администрации, административно-процесуальное право, административно-процесуальный статус, субъект.

The article analyzes the scientific work to understanding the administrative procedural status of public administration. Administrative structure of the examined procedural status of public administration as subjects of administrative procedure law. Author's definition of administrative and procedural status of public administration body.

Key words: public administration, public administration bodies, administrative procedure law, administrative procedural status subject.

Вступ. Необхідність дослідження питання про адміністративно-процесуальний статус органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права зумовлена потребою оновлення процесуального законодавства, приведення його у відповідність до міжнародних стандартів діяльності публічної адміністрації, які полягають у вимозі належного дотримання адміністрацією прав і свобод громадян, а також зобов'язують діяти в такий спосіб, що відповідає законним та розумним очікуванням суб'єктів відповідних правовідносин. Такий підхід дозволить забезпечити стабільність інститутів публічної адміністрації, які гарантують демократію, верховенство права та забезпечення прав людини, що також є неодмінною вимогою повноцінного членства України в Європейському Союзі й водночас не створить необґрунтованих бар'єрів для постійного вдосконалення системи врядування, врахування наявних фінансових та кадрових ресурсів [1, с. 14]. Певні кроки до реалізації взятих зобов'язань були реалізовані шляхом прийняття ряду нормативно-правових актів. Особливо гостро стоїть питання прийняття Адміністративно-процедурного кодексу. Проект зазначеного нормативно-правового акту не одноразово обговорювався як на політичному, науковому, так і суспільному рівні, але прийняття

та дієвість останнього залежить від того, наскільки чітко будуть визначені базові фундаментальні категорії, серед яких, на нашу думку, є питання визначення процесуального статусу органу публічної адміністрації. Складність поставленого завдання полягає в тому, що категорія «органи публічної адміністрації» є для науки адміністративного права мало дослідженою, вона об'єднує різних за своєю правовою природою суб'єктів права, які наділяються публічно-владними повноваженнями для задоволення публічного інтересу.

Науково-теоретичним підґрунтям проблематики, що досліджується, є наукові роботи вітчизняних вчених-адміністративістів, зокрема: В.Б. Авер'янова, Г.В. Атаманчука, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, В.М. Бевзенка, В.М. Гаращука, В.М. Горшенева, Е.Ф. Демського, О.В. Джафарової, Є.В. Додіна, Р.А. Каложного, В.К. Колпакова, О.Є. Користіна, О.В. Кузьменко, Д.М. Лук'янця, О.І. Миколенка, Ю.С.Педька, О.П. Рябченко, А.О. Селіванова, Ю.О. Тихомирова, М.М.Тищенко, О.І. Харитонової, Х.П. Ярмаки та ін. Тому визначення адміністративно-процесуального статусу органів публічної адміністрації передбачає опрацювання на доктринальному рівні теоретичних основ не тільки адміністративного правового статусу останніх, а й адміністративно-процесуальної правосуб'єктності органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуальних відносин.

Постановка завдання. Мета статті – зупинитися на теоретичних аспектах категорії правового статусу органу, що дозволить опрацювати науковий підхід щодо визначення і характеристики адміністративно-процесуального статусу органів публічної адміністрації. Для вирішення поставленого завдання звернемося до теоретичних напрацювань з цього приводу.

Результати дослідження. Відразу зауважимо, що на сьогодні немає усталеної правової позиції щодо сутності та структури правового статусу певного суб'єкта права. Але водночас чи не кожне наукове дослідження тим чи іншим чином торкається питань визначення цього правового явища.

Так, у філософії категорію «статус» розглядають у декількох аспектах. По-перше, як соціальне становище індивіда або соціальної групи в суспільстві, що визначається, насамперед, соціальними (економічне становище, професія, кваліфікація, освіта тощо), а також природними (стать, вік, етнічне походження тощо) ознаками. По-друге, як сукупність прав і обов'язків індивіда або соціальної групи, яка виникає внаслідок виконання ними певної соціальної ролі, необхідної для розвитку й функціонування соціальної системи. По-третє, як позицію індивіда або соціальної групи, що оцінюється громадською думкою шляхом порівняння їхнього соціального престижу [2, с. 663–664]. У соціології під «статусом» розуміють спільність людей, яка заснована на специфічному стилі життя, що включає набір звичок, цінностей, вірувань, уявлень про честь та інші психологічні моменти [3, с. 801]. В юридичній літературі під статусом суб'єкта розуміють певну сукупність його соціальних можливостей, обсяг і характер яких залежить від ролі й соціальної функції, що виконується ним у соціумі [4, с. 6]. При цьому О.Р. Дашковська вважає, що правовий статус – це сукупність суб'єктивних прав, юридичних обов'язків і законних інтересів суб'єктів права [5, с. 237]. Дана позиція є, на нашу думку, дуже вузькою, оскільки суб'єкт права завжди має різний обсяг прав та обов'язків в залежності від виду суспільних відносин. Водночас В.М. Корельський трактує правовий статус як багатоаспектну категорію, яка, по-перше, має загальний, універсальний характер, включає статуси різних суб'єктів правовідносин – держави, суспільства, особи; по-друге, віддзеркалює індивідуальні особливості суб'єктів, їх реальне становище в системі різноманітних суспільних відносин; по-третє, не може бути реалізована без обов'язків, що кореспондуються правам без юридичної відповідальності і правових гарантій у необхідних випадках; по-четверте, визначає права й обов'язки суб'єктів у системному вигляді, що дає змогу здійснити порівняльний аналіз статусів різних суб'єктів для відкриття нових шляхів для їх удосконалення [6, с. 549]. У свою чергу, В.Б. Авер'янов під правовим статусом державного органу розуміє певну сукупність його повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань [7, с. 37].

Б.М. Лазарев зазначає, що функції, права й обов'язки є самостійними елементами правового статусу. Він стверджував, що вони разом з «конкретними владними повноваженнями» є складовими частинами компетенції [8, с. 40]. На думку В.Б. Авер'янова, функції не є однопорядковим з повноваженнями елементом компетенції органу, а виражаються в ній шляхом правового закріплення (регламентації) останніх [9, с. 103]. Цікавою є позиція О.Ю. Якімова, який доводить доцільність виділення таких чотирьох елементів правового статусу органу держави і посади: цільовий блок; компетенція; організаційний блок елементів; відповідальність. Водночас у цільовий

блок автор включає такі категорії, як «мета», «задача», «функція». Організаційний блок містить у собі два елементи: структурний та організаційний [10, с. 16]. В більшості ми підтримуємо наведену позицію, але з урахуванням деяких моментів.

Зауважимо, що адміністративно-процесуальний статус органу публічної адміністрації знаходиться в тісному зв'язку з адміністративно-правовим статусом відповідного органу. Тому подальший хід дослідження спрямує на розгляд елементів процесуального статусу органів публічної адміністрації з метою формулювання авторського визначення останнього. Одразу наголосимо, що «процесуальний статус» не зводиться лише до прав та обов'язків органу, а визначає всі можливості останнього як суб'єкта права, оскільки положення, які покладені в основу характеристики адміністративно-процесуального статусу органу публічної адміністрації, впливають із соціального призначення й мети діяльності зазначених органів.

Зупинимось на розгляді елементів адміністративно-процесуального статусу, які є основою наділення останніх процесуальними правами та обов'язками в адміністративно-процесуальних відносинах.

Призначення органів публічної адміністрації полягає в реалізації публічного інтересу держави і територіальних громад, а також гарантування прав, свобод фізичних осіб, прав та законних інтересів юридичних осіб. Проаналізуємо категорію «публічний інтерес».

Так, В.В. Галуцько під публічним інтересом розуміє важливі для значної кількості фізичних та юридичних осіб потреби, які відповідно до законодавчо встановленої компетенції забезпечуються суб'єктами публічної адміністрації [11]. Ми вважаємо зазначену позицію цікавою, але не позбавленою дискусійності, оскільки визначення цієї категорії здійснюється через компетенцію органів публічної адміністрації. Цікавою є позиція О.А. Моргунова, який спирається на позицію М. Перепилиці щодо визначення публічного інтересу. Дослідники зазначають, що інтерес аналізують у літературі у трьох основних напрямках: 1) теорії зовнішніх обставин; 2) теорії внутрішнього чинника; 3) теорії взаємодії, зміст якої полягає в тому, що інтерес проявляється лише в разі, якщо відповідний суб'єкт бере участь у різних суспільних відносинах і взаємодіє з іншими особами [12; с. 17; 13, с. 113–114]. Підсумовуючи наведені позиції та ті, що нами додатково вивчались, зазначимо, що інтерес включає у свій зміст потребу. Ця потреба може носити матеріальний, соціальний, духовний і безпековий характер. Саме безпековий характер можна вважати початковим, оскільки з цією метою індивідууми об'єднуються в групи, спільноти, а потім трансформуються в держави. В свою чергу, держава бере на себе зобов'язання щодо задоволення цих потреб, створюючи систему публічних інституцій, які законодавчо наділяються відповідною компетенцією для задоволення цих потреб.

Отже, на підставі викладеного під публічним інтересом будемо розуміти потреби як окремої групи осіб, так і суспільства в цілому, які знаходяться в тісному зв'язку між собою, мають системоутворюючий характер для створення відповідних публічних інституцій. Такими інституціями є органи публічної адміністрації, основним призначенням яких є реалізація публічного інтересу держави і територіальних громад, а також гарантування прав, свобод фізичних осіб, прав та законних інтересів юридичних осіб.

Наступним елементом, який також характеризує адміністративно-процесуальний статус органів публічної адміністрації, є завдання, в яких знаходиться конкретизація певного публічного інтересу тощо. Так, під категорією «завдання» тлумачні словники розуміють: 1) уявлення про те, що треба зробити, щоб досягти мети; 2) це вибір шляхів і засобів для досягнення мети відповідно до висунутої гіпотези. Завдання найкраще формулювати у вигляді твердження того, що необхідно зробити, щоб мета була досягнута; 3) це те, що визначено або заплановано для виконання, доручення; 4) наперед визначений, запланований обсяг робіт, якість доручення; 5) те, що хочуть здійснити. Зауважимо, що органи публічної адміністрації створюються на підставі норм права, а основними інструментами їх діяльності є правові засоби, відповідно мова повинна йти про завдання права. Термін «завдання права» – це те, що стоїть перед правом, тобто економічна, політична, соціальна проблема, яку воно покликане вирішити. Завдання права вказує на постійну або тимчасову, найближчу або кінцеву мету, якої вона повинна всіляко сприяти або досягти самостійно [14]. На сьогодні найперше завдання права – це належна реалізація прав людини, а у випадках їх порушення – надійний захист. Тобто основним завданням органів публічної адміністрації є належна реалізація прав людини, а у випадках їх порушення – надійний захист у певних сферах розвитку суспільства.

Слід зазначити, що функції органів публічної адміністрації здебільшого не регламентовані чинним законодавством. У науковій літературі вони трактуються по-різному. Словник ви-

значає функцію як «роботу кого-небудь, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось; призначення, роль кого-небудь, чого-небудь» [15].

Наведемо існуючі позиції щодо виділення функцій органів публічної адміністрації, які викладені на шпальтах наукових видань: 1) надання адміністративних послуг та здійснення контролю-наглядової діяльності [16, с. 209]; 2) регламентаційна (регулювання життя громадян встановленням правил у формі законодавства; забезпечення соціальних потреб громадян; регулювання господарчого життя; організаційно-ініціативна функція; виконання норм права; контроль-наглядова; прогностично-планувальна [17, с. 596]; 3) стратегічні та тактичні [12, с. 142–143]; 4) формування державної політики у певній сфері розвитку держави та суспільства в цілому; надання публічних послуг; управління об'єктами державної власності та ефективне використання публічних ресурсів; контрольна функція; забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки держави, а також життя та здоров'я громадян та суспільства в цілому [18, с. 54–55]. Аналіз вищенаведених позицій щодо виділення функцій органів публічної адміністрації свідчить, що на сьогодні не має усталеної ні наукової, ні законодавчо закріпленої позиції щодо змісту та видів останніх. Ми є прихильниками підходу, що функції органів публічної адміністрації можна умовно поділити на функції щодо формування державної політики та функції реалізації державної політики. Водночас функції органів публічної адміністрації щодо формування державної політики є умовними та мають тенденцію до якісних та кількісних змін в залежності від вектору розвитку держави. Що ж стосується функцій реалізації державної політики, то останні поділяються на: публічно-сервісні, контрольні, управління об'єктами державної власності та ефективне використання публічних ресурсів.

Рухаючись далі, наголосимо, що структурно-організаційний елемент адміністративно-процесуального статусу включає до себе структуру, порядок взаємодії, зовнішні і внутрішні зв'язки, які в сукупності з іншими елементами останнього забезпечують ефективне виконання покладених на нього завдань та функцій. Як зазначає А.І. Берлач, цей елемент визначає особливості структурної побудови певного органу публічної адміністрації [19]. Виходячи із цього завдання та функції органів публічної адміністрації, обумовлюють їх організаційно-функціональну структуру, яка формується з умовою найбільш оптимального та ефективного виконання покладених повноважень тощо.

Доречним вбачається виділення серед елементів адміністративно-процесуального статусу органів публічної адміністрації такого елементу, як процесуальна компетенція. Так, О.Е. Кутафін і К.Ф. Шеремет говорили про те, що компетенція по своїй суті становить правовий засіб (форму) суспільного розподілу праці по управлінню державою і суспільством [20, с. 26]. На думку В.Б. Авер'янова, до останньої доцільно віднести права та обов'язки [21, с. 247]. Водночас Т.О. Коломоєць робить акцент, що права і обов'язки мають владний характер та є похідними від завдань та функцій [22, с. 64].

Зазначимо, що процесуальна компетенція органів публічної адміністрації як елемент його процесуального статусу складається із сукупності процесуальних публічно-владних прав та обов'язків, коло яких визначено завданнями і функціями, задля реалізації яких створено і функціонує певний орган, що має відповідне нормативне закріплення у процесуальному законодавстві.

Процесуальну компетенцію органів публічної адміністрації умовно можна поділити на загальну та спеціальну. Загальна процесуальна компетенція зазначених суб'єктів характеризується сукупністю процесуальних прав та обов'язків, якими наділені всі органи публічної адміністрації у сфері публічного управління.

Спеціальна процесуальна компетенція органів публічної адміністрації визначає саме призначення та специфіку процесуальної форми діяльності останніх. Так, остання поділяється на: 1) компетенцію органів публічної адміністрації у сфері управлінського адміністративно-процесуального права; 2) компетенцію органів публічної адміністрації у сфері адміністративно-деліктного процесуального права; 3) компетенцію органів публічної адміністрації у сфері адміністративного судочинства.

У свою чергу, процесуальна компетенція органів публічної адміністрації у сфері управлінського адміністративно-процесуального права поділена на: 1) адміністративну процесуальну правосуб'єктність щодо публічно-сервісної діяльності (надання адміністративних послуг); 2) адміністративну процесуальну правосуб'єктність щодо підзаконної правотворчості; 3) адміністративну процесуальну правосуб'єктність щодо контроль-наглядової діяльності; 4) адміністративну процесуальну правосуб'єктність щодо роботи зі зверненнями громадян позитивного характеру. Отже, від того, наскільки повно визначена процесуальна компетенція органів публічної адміністрації, залежить ефективність реалізації та захист прав і свобод громадян тощо.

Розглядаючи наступний елемент адміністративно-процесуального статусу органу публічної адміністрації, доцільно зупинитися на деліктній складовій. Відразу зауважимо, що більшість науковців виокремлюють в якості самостійного елементу процесуального статусу юридичну відповідальність. Так, О.Ф. Скакун характеризує юридичну відповідальність як охоронне явище, а саме – як передбачений законом вид і міру державно-владного (примусового) притерпіння особою позбавлення особистого, організаційного та майнового характеру за скоєне правопорушення [23, с. 466]. В.І. Гойман розглядає юридичну відповідальність як у широкому (філософському), так і у вузькому значенні. В першому випадку поняття відповідальності трактується як відношення особи до суспільства і держави, до інших осіб з точки зору виконання нею певних вимог, свідомого і правильного розуміння громадянином своїх обов'язків по відношенню до суспільства, держави та інших осіб. У вузькому або спеціально-юридичному значенні юридична відповідальність інтерпретується як реакція держави на скоєне правопорушення. В даному випадку юридична відповідальність є обов'язком особи перетерплювати певні позбавлення державно-власного характеру, передбачені законом за скоєне правопорушення [24, с. 241].

Цікавою є позиція К.В. Басіна, який, досліджуючи природу юридичної відповідальності, під останньою розуміє засіб державного впливу на поведінку суб'єктів, що в разі активного добровільного виконання обов'язку передбачає застосування заохочувальних засобів, а в разі скоєння правопорушення викликає охоронні правовідносини та можливість застосування засобів примусового характеру [25, с. 31]. Такої ж думки дотримується і В.С. Венедиктов, П.Е. Недбайло, Л.О. Сирватська, що розглядають відповідальність як більш широку категорію, яка включає в себе не лише негативний (ретроспективний) аспект (відповідальність за правопорушення), але й позитивний (перспективний) аспект (відповідальність за дотримання вимог закону і досягнення суспільно корисних результатів).

Підсумовуючи наведені позиції, зауважимо, що юридична відповідальність має похідне значення, оскільки підставою для її настання є вчинення певного делікту. Як слушно зазначає О.С. Йоффе, специфіка юридичної відповідальності полягає в покаранні, карі за скоєний делікт [26, с. 38–39]. Тобто делікт як протиправне явище є правовою підставою для настання обов'язку нести відповідальність за невиконання або неналежне виконання публічних функцій, які були покладені на той чи інший орган публічної адміністрації. З цих позицій вважаємо за доцільне виокремлювати саме деліктний блок процесуального статусу органу публічної адміністрації, оскільки він дає змогу розглядати відповідальність як вузьку категорію, яка включає в себе лише негативний (ретроспективний) аспект – відповідальність за делікт.

Правові засади юридичної відповідальності посадових осіб органів публічної адміністрації передбачені в Конституції України та в нормативно-правових актах, які визначають їх правове становище. Так в ст. 27 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» зазначено, що посадові особи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади несуть кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та цивільно-правову відповідальність відповідно до Закону. Шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадових осіб міністерств, інших центральних органів виконавчої влади під час здійснення ними своїх повноважень відшкодовується за рахунок держави в порядку, визначеному законом. Держава має право зворотної вимоги (регресу) до посадових осіб міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, які заподіяли шкоду, в розмірах і порядку, визначених законодавством. Питання відповідальності визначені також в ст. 14 Закону України «Про Кабінет Міністрів України». Відповідальність органів місцевого самоврядування визначена в ст. 16 Закону України «Про місцеве самоврядування», в якій зазначено, що органи місцевого самоврядування є юридичними особами і наділяються цим та іншими законами власними повноваженнями, в межах яких діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність відповідно до закону.

Висновки. Підсумовуючи, спробуємо сформулювати авторське визначення адміністративно-процесуального статусу органу публічної адміністрації – це сукупність усіх закріплених в адміністративно-процесуальних нормах правових можливостей, за допомогою яких визначається та закріплюється призначення, функції, організація діяльності, компетенція та деліктна складова посадових осіб, які працюють у цих органах, необхідних для участі в адміністративно-процесуальних відносинах.

Отже, адміністративно-процесуальний статус органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права має наступну структуру: а) цільовий (цілі, завдання, функції); б) структурно-організаційний (структура, порядок взаємодії, зовнішні й внутрішні зв'язки); в) компетенційний, основою якої є адміністративно-процесуальна правосуб'єктність; г) деліктний.

Список використаних джерел:

1. Реформа публічної адміністрації в Україні : проекти концепції та законів / упоряд. : І. Коліушко, В.Тимошук. – К., 2005. – 192 с.
2. Філософський словник / [Л.О. Аза, Є.І. Андрос, В.М. Блейхер та ін.]; за заг. ред. В.І. Шинкарука. – 2-ге вид. – К. : Головна редакція УРЕ, 1986. – 796 с.
3. Большой энциклопедический словарь : философия, социология, религия, эзотеризм, политэкономия / главн. науч. ред. и сост. С.Ю. Солодников. – М. : МФЦП, 2002. – 1008 с.
4. Москович Л.М. Правовий статус носіїв судової влади в Україні (професійні судді, народні засідателі, суд присяжних) : [моногр.] / Л.М. Москович, С.О. Іваницький, І.О. Русанова ; за заг. ред. І.Є. Марочкина. –Х. : Фінн, 2009. – 488 с.
5. Теорія держави і права : [підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл.] / [О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смородинський та ін.] ; за ред. О.В. Петришина. – Х. : Право, 2014. – 368 с.
6. Теория государства и права : [учеб. для вузов] / В.М. Корельський, В.Д. Первалова. – М. : НОРМА-ИНФА, 2002. – 710 с.
7. Авер'янов В.Б. Виконавча влада : конституційні засади і шляхи реформування / В.Б. Авер'янов, О.Д. Крупчан. – Х. : Право, 1998. – 37 с.
8. Лазарев Б.М. Компетенция органов управления / Б.М. Лазарев. – М. : Юрид. лит., 1972. – 280 с.
9. Державне управління в Україні : централізація і децентралізація : [моногр.] / [В.Б. Авер'янов, І.А. Грицяк, С.Д. Дубенко та ін.] ; відп. ред. Н.Р. Нижник. – К. : Вид-во УАДУ, 1997. – 448 с.
10. Якимов А.Ю. Статус субъекта административной юрисдикции и проблемы его реализации : [моногр.] / А.Ю. Якимов. – М. : Проспект, 1999. – 200 с.
11. Галунько В.В. Публічний інтерес в адміністративному праві / В.В. Галунько // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 178–182 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2010_4_29.
12. Моргунов О.А. Адміністративно-спортивне право як підгалузь адміністративного права України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Моргунов Олександр Анатолійович. – Запоріжжя, 2012. – 207 с.
13. Перепелиця М. Публічний інтерес як мета діяльності суб'єктів фінансового права / М. Перепелиця // Вісник Академії правових наук України. – 2009. – № 2(57). – С. 113–119.
14. Общая теория права и государства : [учебник] / под ред. В.В. Лазарева. – М. : Юрист, 2001. – 520 с.
15. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
16. Самагальська Ю. Інспекційні повноваження та правові основи їх реалізації / Ю. Самагальська // Вісник Львівського університету. – Серія «Юридична». – 2012. – Вип. 56. – С. 209–214.
17. Рибак А.І. Стан та перспективи реформування публічної адміністрації в Україні / А.І. Рибак // Гілея : науковий вісник : [зб. наук. пр.] / голов. ред. В.М. Вашкевич. – К. : ВІР УАН, 2011. – № 47. – С. 594–602.
18. Хряпинський А.П. Адміністративно-правові засади контрольно-наглядової діяльності у сфері містобудування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Хряпинський Антон Петрович. – Х., 2014. – 198 с.
19. Берлач А.І. Теоретичні основи адміністративно-правового статусу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України / А.І. Берлач // Адміністративне право і процес. – № 3(9). – 2014 – С. 95–103.
20. Кутафин О.Е. Компетенция местных советов / О.Е. Кутафин, К.Ф. Шеремет. – М. : Юрид. лит.-ра, 1986. – 223 с.
21. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К. : Ін-Юре, 2002. – 668 с.
22. Коломосць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс : [підруч.] / Т.О. Коломосць. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
23. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : [підруч.] / О.Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
24. Теория права и государства : [учеб.] / [В.С. Афанасьев, А.Г. Братко, В.Н. Бутылин и др.] ; под ред. В.В. Лазарева. – М. : Право и Закон, 1996. – 424 с.

25. Басін К.В. Юридична відповідальність : природа, форми реалізації та права людини : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Басін Кирило Володимирович. – К., 2006. – 214 с.
26. Йоффе О.С. Вина і відповідальність по радянському праву / О.С. Йоффе // Радянська держава і право. – 1972. – № 9. – С. 38–42.

УДК 342.922:355.21

ВЕРНИГОРА В.В.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІЙСЬКОВО-СЛУЖБОВИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ

У статті здійснено аналіз вітчизняних нормативно-правових актів з метою визначення специфіки правового регулювання військово-службових відносин в умовах особливого періоду, а також з'ясовано стан особливого періоду в Україні, зазначено його характеристики.

Ключові слова: правовідносини, військово-службові відносини, адміністративно-правові відносини, право, закон, Збройні Сили України, особливий період.

В статье проведен анализ отечественных нормативно-правовых актов с целью определения специфики правового регулирования военно-служебных отношений в условиях особого периода, а также выяснено состояние особого периода в Украине, указаны его характеристики.

Ключевые слова: правоотношения, военно-служебные отношения, административно-правовые отношения, право, закон, Вооруженные Силы Украины, особый период.

The article analyzes the domestic normative legal acts in order to determine the specifics of legal regulation of military-service relations in the conditions of a special period, as well as the state of a special period in Ukraine, as well as its characteristics.

Key words: legal relations, military-service relations, administrative-legal relations, law, law, Armed Forces of Ukraine, special period.

Вступ. Під час соціально-політичних, економічних трансформацій будь-якого суспільства суттєво зростає значення діяльності окремих громадян та суспільних регуляторів щодо забезпечення соціальної безпеки, а також державного і громадського порядку, охорони власності, встановленого порядку управління тощо. Важливим регулятором суспільного життя є нормативно-правове регулювання. Одним із різновидів останнього є адміністративно-правові відносини, особливістю яких є те, що одна зі сторін даного виду правовідносин наділена державно-владними повноваженнями в особі органу державної влади чи його представника.

В умовах збройного конфлікту особливо актуалізуються питання регулювання такого виду нормативно-правових відносин, як військово-службові відносини. Це пов'язано з тим, що під час особливого періоду окремих військовослужбовців як суб'єктів даного виду правовідносин наділяють певними владними правами і повноваженнями, можливістю здійснювати організаційно-розпорядчі функції, вживати адміністративних заходів, заходів фізичного впливу, застосовувати спеціальні засоби тощо. Отже, маючи відповідні владні повноваження, військовослужбовець здійснює функції держави і виконує коло державних завдань. У зв'язку з цим важливо з'ясувати сутність та специфіку нормативно-правового регулювання військово-службових відносин під час особливого періоду.

© ВЕРНИГОРА В.В. – аспірант кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права (Київський національний торговельно-економічний університет)